

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kymmenes jaosto)

8 päivänä toukokuuta 2025*

Ennakkoratkaisupyyntö – Unionin kansalaisuus – SEUT 20 artikla – Vapaata liikkumista ja oleskelua jäsenvaltioiden alueella koskeva oikeus – Sellaisen kolmannen maan kansalaisen johdettu oleskeluoikeus, joka on unionin kansalaisen asemassa olevan alaikäisen lapsen huoltaja – Riippuvuussuhde – Johdetun oleskeluoikeuden luonne – Sen alkamishetki – Velvollisuus hankkia jälkikäteen viisumi kolmannessa maassa

Asiassa C-130/24,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Verwaltungsgericht Düsseldorf (Düsseldorfin hallintotuomioistuin, Saksa) on esittänyt 16.1.2024 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 16.2.2024, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

YC

vastaan

Stadt Wuppertal,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kymmenes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja D. Gratsias, sekä tuomarit E. Regan (esittelevä tuomari) ja J. Passer,

julkisasiamies: R. Norkus,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Saksan hallitus, asiamiehinään J. Möller ja R. Kanitz,
- Tanskan hallitus, asiamiehinään D. Elkan, M. Jespersen ja C. Maertens,
- Kreikan hallitus, asiamiehenään T. Papadopoulou,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

– Alankomaiden hallitus, asiamiehinään M. K. Bulterman ja A. Hanje,
– Euroopan komissio, asiamiehinään E. Montaguti ja J. Vondung,
päättetyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,
on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee SEUT 20 artiklan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat kolmannen maan kansalainen YC ja Stadt Wuppertal (Wuppertalin kaupunki, Saksa) ja joka koskee oleskeluluvan myöntämistä perheen yhdistämistä varten.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

- 3 Ulkomaalaisten oleskelusta, työskentelystä ja kotouttamisesta liittovaltion alueella 30.7.2004 annetun lain (Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet; BGBl. 2004 I, s. 1950), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiassa (jäljempänä AufenthG), 5 §:ssä, jonka otsikko on ”Yleiset myöntämisedellytykset”, säädetään seuraavaa:

”(1) Oleskeluluvan myöntäminen edellyttää pääsääntöisesti, että

– –

2. intressiä ulkomaalaisen karkottamiseen ei ole

– –

(2) Määräaikaisen oleskeluluvan, EU:n sinisen kortin, ICT-oleskeluluvan, pysyvän oleskeluluvan tai pitkäaikaisen EU-oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että ulkomaalainen on

1. tullut maahan vaaditulla viisumilla ja

2. on jo viisumihakemuksessaan toimittanut [oleskeluluvan] myöntämiseksi tarvittavat tiedot.

Näistä vaatimuksista voidaan poiketa, jos oleskeluluvan myöntämisen aineelliset edellytykset täyttyvät tai jos kyseisen yksittäistapauksen erityisissä olosuhteissa olisi kohtuutonta aloittaa viisumimenettely jälkikäteen. – –”

- 4 AufenthG:n 28 §:n, jonka otsikko on ”Perheen yhdistäminen Saksan kansalaisten kanssa”, 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Määräaikainen oleskelulupa myönnetään ulkomaalaiselle, joka on

– –

3. alaikäisen naimattoman Saksan kansalaisen vanhempi, tämän huoltamista varten,

jos asianomaisen Saksan kansalaisen vakituinen asuinpaikka on Saksan liittotasavallan alueella. Oleskelulupa on myönnettävä 5 §:n 1 momentin 1 kohdasta poiketen ensimmäisen virkkeen 2 ja 3 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa. Oleskelulupa on pääsääntöisesti myönnettävä 5 §:n 1 momentin 1 kohdasta poiketen ensimmäisen virkkeen 1 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa.”

5 AufenthG:n 95 §:n, jonka otsikko on ”Seuraamussäännökset”, 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Enintään yhden vuoden vapaudenmenetyksen käsittävä rangaistus tai sakkoa on tuomittava henkilölle, joka

– –

2. oleskelee liittovaltion alueella ilman 4 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan vaadittua oleskelulupaa, jos

a) hänellä on täytäntöönpanokelpoinen velvollisuus poistua maasta

b) hänen poistumistaan varten ei ole myönnetty määräaika tai kyseinen määräaika on päättynyt ja

c) hänen karkottamisensa täytäntöönpanoa ei ole lykätty.

– –”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

6 Puolan tasavallan ulkoinen edustusto kolmannessa maassa myönsi 25.9.2019 pääasian kantajalle opiskelua varten pitkäaikaisen viisumin, joka oli voimassa 23.9.2020 saakka.

7 Pääasian kantaja saapui kyseisen viisumin kanssa Schengen-alueelle 28.9.2019 ja aloitti opinnot Puolassa.

8 Saavuttuaan Puolasta Saksaan pääasian kantaja ilmoitti 1.8.2020 kotipaikkansa Wuppertalin kaupungin alueelle.

9 Wuppertalin kaupunki kehotti 6.11.2020 pääasian kantajaa poistumaan maan alueelta viipymättä. Kehotuksen johdosta ei ryhdytty mihinkään toimenpiteisiin, eikä asianomainen ollut myöskään enää tavoitettavissa kotipaikkailmoituksessaan mainitsemastaan osoitteesta.

10 Pääasian kantaja synnytti 24.9.2021 lapsen, jolla on isästään johdettu Saksan kansalaisuus.

11 Pääasian kantaja asuu yhdessä tämän lapsen kanssa, jonka yksinomainen huoltaja hän on. Vaikka isä maksaa elatusapua, hänellä on vain vähän yhteyksiä lapseen, hän tapaa tätä vain viikonloppuisin eikä hän ole ammatillisista syistä kykeneväinen huolehtimaan lapsesta useita viikkoja.

- 12 Pääasian kantaja haki 12.4.2022 Wuppertalin kaupungilta määräaikaista oleskelulupaa vanhempainvastuun nojalla.
- 13 Koska Wuppertalin kaupunki ei käsitellyt tätä hakemusta, pääasian kantaja nosti 13.12.2022 Verwaltungsgericht Düsseldorfissa (Düsseldorfin hallintotuomioistuim, Saksa), joka on ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin, kanteen mainitun hakemuksen ratkaisemiseksi.
- 14 Wuppertalin kaupungin mukaan määräaikaisen oleskeluluvan myöntäminen pääasian kantajalle on poissuljettua, koska pääasian kantaja, joka saapui laittomasti maahan joulukuun 2020 ja kesäkuun 2021 välisenä aikana, täyttää AufenthG:n 95 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädettyä rikkomusta koskevat edellytykset. Tästä seuraa AufenthG:n 5 §:n 1 momentin 2 kohdan mukainen sellainen intressi karkottaa hänet kyseisen valtion alueelta, joka on esteenä oleskeluluvan myöntämiselle ja josta ei voida poiketa.
- 15 Wuppertalin kaupunki väitti myös, että määräaikaisen oleskeluluvan myöntäminen edellyttää maahantuloa vaaditulla viisumilla, eikä tämä edellytys täyty nyt käsiteltävässä asiassa. Lisäksi pääasian kantajaa voitaisiin kohtuudella vaatia poistumaan Saksan alueelta viisumin myöntämismenettelyn aloittamiseksi jälkikäteen hänen lähtömaassaan, koska tällainen vaatimus ei vaaranna ensisijaista lapsen etua, kun otetaan huomioon menettelyn lyhyt – alle kuukauden – kesto. Myöskään SEUT 20 artiklaan perustuvan johdetun oleskeluoikeuden myöntämisen edellytykset eivät täyty. Jos lapsi nimittäin lähtee hänen mukaansa viisumimenettelyn aloittamiseksi, lapsen, joka ei ole oppivelvollinen, olisi poistuttava Euroopan unionin alueelta vain lyhyeksi ajaksi, joten se ei vaikuttaisi kyseisessä määräyksessä tunnustetun oikeuden keskeiseen sisältöön. Lisäksi lapsen ja hänen isänsä välisen yhteydenpidon keskeytyminen alle kuukauden ajaksi on hyväksyttävää.
- 16 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin määräsi 23.11.2023 antamallaan osatuomiolla Wuppertalin kaupungin myöntämään pääasian kantajalle AufenthG:n 28 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla perheenyhdistämiseen perustuvan määräaikaisen oleskeluluvan, joka on voimassa kyseisen tuomion antamispäivästä lukien.
- 17 Tätä ajankohtaa edeltävän ajanjakson (jäljempänä kyseessä oleva ajanjakso) osalta kyseinen tuomioistuin katsoo, että on osoitettu, että kansallinen oikeus on esteenä määräaikaisen oleskeluluvan myöntämiselle pääasian kantajalle, koska kyseisenä ajanjaksona oli intressi karkottaa hänet sen vuoksi, että hän oli oleskellut laittomasti Saksan alueella. Määräaikaista oleskelulupaa ei myöskään voida myöntää humanitaarisista syistä.
- 18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo näin ollen, että nyt käsiteltävässä asiassa on olennaista määrittää, onko SEUT 20 artiklaan perustuva johdettu oleskeluoikeus syntynyt kyseessä olevana ajanjaksona, ja jos on, onko tämä oikeus syntynyt automaattisesti unionin oikeuden nojalla ja mistä hetkestä lähtien kyseinen oikeus on syntynyt.
- 19 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa ensinnäkin SEUT 20 artiklaan perustuvan oleskeluoikeuden olemassaolosta, että osan kansallisesta oikeuskäytännöstä mukaan tällaisen oleskeluoikeuden myöntämisen edellytykset täytyvät vain, jos viisumimenettelyä ei voida kohtuudella suorittaa jälkikäteen lyhyen, luotettavasti rajattavissa olevan ajanjakson kuluessa. Tämä oikeuskäytäntö perustuu a contrario -tulkintaan 8.5.2018 annetusta tuomiosta K.A. ym. (Perheenyhdistäminen Belgiassa) (C-82/16, EU:C:2018:308, 58 kohta), jossa unionin tuomioistuin on katsonut, että on SEUT 20 artiklalla tavoitellun päämäärän vastaista pakottaa kolmannen maan kansalainen lähtemään ”toistaiseksi” unionin alueelta.

- 20 Kyseinen tuomioistuin on kuitenkin epävarma tällaisesta tulkinnasta. Se toteaa erityisesti, että unionin tuomioistuin näytti 5.5.2022 antamassaan tuomiossa *Subdelegación del Gobierno en Toledo* (Perheenjäsenen oleskelu – Riittämättömät varat) (C-451/19 ja C-532/19, EU:C:2022:354, 48 kohta) toteavan, että jotta voitaisiin vedota SEUT 20 artiklaan perustuvaan johdettuun oleskeluoikeuteen, riittää, kun todetaan, ettei kolmannen maan kansalaiselle, joka on unionin kansalaisen perheenjäsen, voida myöntää oleskeluoikeutta kansallisen oikeuden tai johdetun unionin oikeuden nojalla, jos on todettu, että kyseisen kansalaisen ja kyseisen unionin kansalaisen välillä on riippuvuussuhde, joka johtaisi siihen, että kyseinen unionin kansalainen joutuisi poistumaan kokonaan unionin alueelta, jos hänen perheenjäsenensä, joka on kolmannen maan kansalainen, poistettaisiin kyseiseltä alueelta. Lisäksi 22.6.2023 annettua tuomiota *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (Alankomaalaisen alaikäisen lapsen thaimaalainen äiti) (C-459/20, EU:C:2023:499, 30 kohta) ja 27.4.2023 annettua tuomiota *M. D.* (Maahantulokielto Unkariin) (C-528/21, EU:C:2023:341, 59 kohta) ilmenee, että SEUT 20 artiklassa annettulla unionin kansalaisen asemaan liittyvällä perustavanlaatuisella henkilökohtaisella oikeudella liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella, jolleivät EUT-sopimuksessa vahvistetut rajoitukset ja niiden soveltamiseksi toteutetut toimenpiteet sitä estä, ei ole mitään arvoa ilman oikeutta tulla unionin alueelle.
- 21 Toiseksi kyseinen tuomioistuin pohtii, onko SEUT 20 artiklaan perustuva johdettu oleskeluoikeus ”myönnettävä” jäsenvaltioiden toimivallan nojalla vai onko tämä oikeus jo syntynyt unionin oikeuden nojalla. Valtaosassa kansallista oikeuskäytäntöä katsotaan, että SEUT 20 artiklaan perustuva oleskeluoikeus syntyy suoraan unionin oikeuden nojalla, ja toimivaltaisten kansallisten viranomaisten on ainoastaan toteutettava toteava toimi.
- 22 Ennakkoratkaisua pyytäneellä tuomioistuimella on kuitenkin tältä osin epäilyksiä. Se on taipuvainen katsomaan, että SEUT 20 artiklaan perustuvaa oikeutta ei synny suoraan unionin oikeuden nojalla, vaan toimivaltaisten kansallisten viranomaisten on ensin myönnettävä se toteuttamalla toimi, jolla tämä oikeus luodaan. Se toteaa tältä osin, että unionin tuomioistuin tekee oikeuskäytännössään tiettyjä eroja siinä, miten unionin oikeuteen perustuvat oleskeluoikeudet syntyvät.
- 23 Työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15.10.1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68 (EYVL 1968, L 257, s. 2) 12 artiklaan perustuvien oleskeluoikeuksien osalta yhteisöjen tuomioistuin on todennut 17.9.2002 antamassaan tuomiossa *Baumbast ja R* (C-413/99, EU:C:2002:493, 75 kohta), että tämän säännöksen mukaan vanhempi, joka on lasten tosiasiallinen huoltaja, voi kansalaisuudestaan riippumatta oleskella heidän kanssaan. Sama koskee 19.10.2004 annettua tuomiota *Zhu ja Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639, 47 kohta), joka koski EY 18 artiklaa, joka vastaa SEUT 21 artiklaa, ja oleskeluoikeudesta 28.6.1990 annettua neuvoston direktiiviä 90/364/ETY (EYVL 1990, L 180, s. 26) ja jossa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että unionin oikeudessa sallitaan vanhemman, joka on kolmannen maan kansalainen ja joka on lapsen, joka on unionin kansalainen, tosiasiallinen huoltaja, oleskella lapsen kanssa vastaanottavassa jäsenvaltiossa. Unionin tuomioistuin on sitä vastoin 8.3.2011 antamassaan tuomiossa *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2011:124) vahvistanut negatiivisen kriteerin, jonka nojalla SEUT 20 artikla on esteenä sille, että jäsenvaltiot epäävät oleskelun ja työluvan. Tästä ilmenee, että unionin oikeudessa ei sallita suoraan oleskelua, koska jäsenvaltioilla voi olla oikeus evätä oleskeluoikeus.
- 24 Jos oleskeluoikeus syntyy unionin oikeuden perusteella, kyseinen tuomioistuin pohtii kolmanneksi sitä, minä hetkenä tämä oikeus syntyy. Tässä yhteydessä tulee esiin kysymys, edellyttääkö SEUT 20 artiklaan perustuvan oleskeluoikeuden syntyminen sitä edeltävää hakemusta, kuten unionin

tuomioistuimien on antanut ymmärtää 8.5.2018 antamassaan tuomiossa K.A. ym. (Perheen yhdistäminen Belgiassa) (C-82/16, EU:C:2018:308., 57 kohta). On myös mahdollista, että pääasian kantajan oleskeluoikeus on alkanut lapsen syntymän yhteydessä tai silloin, kun on todettu, ettei oleskeluoikeutta voida myöntää kansallisen oikeuden tai unionin johdetun oikeuden nojalla. Nämä kysymykset tulisivat esiin, vaikka SEUT 20 artiklaan perustuva oleskeluoikeus syntyisi toimivaltaisten kansallisten viranomaisten tekemän päätöksen perusteella.

25 Tässä tilanteessa Verwaltungsgericht Düsseldorf on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

- ”1) Onko SEUT 20 artiklaan perustuva oleskeluoikeus riippuvainen siitä, voidaanko viisumimenettely, joka on lain mukaan välttämätön kansallisen oleskeluluvan myöntämiseksi, suorittaa kohtuudella jälkikäteen lyhyen, luotettavasti rajattavissa olevan ajanjakson kuluessa?
- 2) Syntyykö SEUT 20 artiklaan perustuva oleskeluoikeus unionin oikeuden perusteella, jolloin kansallisten viranomaisten on enää vain vahvistettava se, vai onko kansallisten viranomaisten myönnettävä tällainen oleskeluoikeus konstitutiivisesti?
- 3) Siinä tapauksessa, että oleskeluoikeus syntyy automaattisesti unionin oikeuden perusteella: milloin tämä oikeus syntyy?
- 4) Siinä tapauksessa, että kansallisten viranomaisten on myönnettävä oleskeluoikeus: mistä ajankohdasta alkaen tämä oikeus on myönnettävä taannehtivasti?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Toinen kysymys

- 26 Toisella kysymyksellään, jota on tutkittava ensimmäiseksi, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, onko SEUT 20 artiklaa tulkittava siten, että johdettu oleskeluoikeus, joka kolmannen maan kansalaisella, joka on unionin kansalaisen perheenjäsen, on tämän määräyksen perusteella, perustuu suoraan unionin oikeuteen, joten toimivaltaisten kansallisten viranomaisten tällä perusteella myöntämä oleskelulupa ei ole oikeuksia luova toimi.
- 27 On muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on olemassa hyvin erityislaatuisia tilanteita, joissa oleskeluoikeus on siitä huolimatta, ettei kolmansien maiden kansalaisten oleskeluoikeuteen liittyvää toissijaista oikeutta ole sovellettava eikä kyseinen unionin kansalainen ole käyttänyt liikkumisvapauttaan, kuitenkin myönnettävä kolmannen maan kansalaiselle, joka on kyseisen unionin kansalaisen perheenjäsen, koska unionin kansalaisuuden tehokas vaikutus jätettäisiin ottamatta huomioon, jos tällaisen oikeuden epäämisen seurauksena kyseinen unionin kansalainen tosiasiallisesti joutuisi poistumaan kokonaan unionin alueelta eikä hän siis tosiasiallisesti voisi käyttää hänelle unionin kansalaisuuden perusteella kuuluvien oikeuksien olennaista osaa (tuomio 5.5.2022, Subdelegación del Gobierno en Toledo (Perheenjäsenen oleskelu – Riittämättömät varat), C-451/19 ja C-532/19, EU:C:2022:354, 45 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 28 Se, että kolmannen maan kansalaiselle ei myönnetä oleskeluoikeutta, on kuitenkin omiaan asettamaan kyseenalaiseksi unionin kansalaisuuden tehokkaan vaikutuksen vain silloin, kun kyseisen kolmannen maan kansalaisen ja unionin kansalaisen, joka on hänen perheenjäsenensä,

välillä on riippuvuussuhde, joka johtaisi siihen, että unionin kansalaisen on pakko lähteä kyseessä olevan kolmannen maan kansalaisen mukana ja poistua koko unionin alueelta (tuomio 5.5.2022, Subdelegación del Gobierno en Toledo (Perheenjäsenen oleskelu – Riittämättömät varat), C-451/19 ja C-532/19, EU:C:2022:354, 46 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 29 Tästä seuraa, että kolmannen maan kansalainen voi vaatia johdetun oleskeluoikeuden myöntämistä SEUT 20 artiklan nojalla vain, jos ilman tällaista oleskeluoikeutta sekä hänen että hänen perheenjäsenensä, joka on unionin kansalainen, olisi poistuttava unionin alueelta. Tällaisen johdetun oleskeluoikeuden myöntämistä voidaan siis harkita vain silloin, kun kolmannen maan kansalainen, joka on unionin kansalaisen perheenjäsen, ei täytä edellytyksiä, jotka on muiden säännösten perusteella ja erityisesti perheenyhdistämiseen sovellettavan kansallisen lainsäädännön nojalla asetettu oleskeluoikeuden saamiselle siinä jäsenvaltiossa, jonka kansalainen kyseinen unionin kansalainen on (tuomio 5.5.2022, Subdelegación del Gobierno en Toledo (Perheenjäsenen oleskelu – Riittämättömät varat), C-451/19 ja C-532/19, EU:C:2022:354, 47 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 30 Vaikka onkin niin, ettei kolmannen maan kansalaiselle, joka on unionin kansalaisen perheenjäsen, voida myöntää oleskeluoikeutta kansallisen oikeuden tai johdetun unionin oikeuden nojalla, siitä, että kyseisen kansalaisen ja kyseisen unionin kansalaisen välillä on riippuvuussuhde, joka johtaisi siihen, että kyseinen unionin kansalainen joutuisi poistumaan kokonaan unionin alueelta, jos hänen perheenjäsenensä, joka on kolmannen maan kansalainen, palautetaan unionin alueen ulkopuolelle, on kuitenkin seurauksena, että SEUT 20 artikla velvoittaa lähtökohtaisesti asianomaisen jäsenvaltion myöntämään tälle kolmannen maan kansalaiselle johdetun oleskeluoikeuden (tuomio 5.5.2022, Subdelegación del Gobierno en Toledo (Perheenjäsenen oleskelu – Riittämättömät varat), C-451/19 ja C-532/19, EU:C:2022:354, 48 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 31 Tästä seuraa, että sellaiselle kolmannen maan kansalaiselle, joka on unionin kansalaisen perheenjäsen, tämän tuomion 27–30 kohdassa kuvatun kaltaisissa erittäin erityisissä tilanteissa tunnustettu johdettu oleskeluoikeus ilmenee suoraan SEUT 20 artiklasta (ks. vastaavasti tuomio 8.5.2018, K.A. Ym. (Perheenyhdistäminen Belgiassa), C-82/16, EU:C:2018:308, 89 kohta).
- 32 Tästä seuraa, että kolmannen maan kansalaisen, joka on unionin kansalaisen perheenjäsen, SEUT 20 artiklaan perustuva johdettu oleskeluoikeus on saatu suoraan unionin oikeuden nojalla riippumatta siitä, ovatko toimivaltaiset kansalliset viranomaiset myöntäneet oleskeluluvan, samalla tavoin kuin unionin kansalaisten oleskeluoikeus, joka on tunnustettu jonkin EUT-sopimuksessa määrätyn liikkumisvapauden perusteella, tai sellaisten kolmannen maan kansalaisten, jotka ovat unionin kansalaisen perheenjäseniä, johdettu oleskeluoikeus, joka perustuu siihen, että kyseiset unionin kansalaiset käyttävät jotakin näistä vapauksista, kuten SEUT 21 artiklan 1 kohdassa määrättyä vapautta (ks. vastaavasti tuomio 19.10.2004, Zhu ja Chen, C-200/02, EU:C:2004:639, 46 kohta ja tuomio 5.6.2018, Coman ym., C-673/16, EU:C:2018:385, 23 ja 24 kohta).
- 33 Kun jäsenvaltio myöntää oleskelulupia henkilöille, joilla on SEUT 20 artiklan nojalla oleskeluoikeus kyseisen jäsenvaltion alueella, tällaista lupaa ei siten ole pidettävä oikeuksia luovana toimenä vaan toimenä, jolla kyseinen jäsenvaltio pyrkii toteamaan kolmannen maan kansalaisen yksilöllisen tilanteen unionin oikeuden kannalta.

- 34 Toisin kuin Tanskan hallitus väittää, tältä osin on merkityksetöntä, että SEUT 20 artiklaan perustuva johdettu oleskeluoikeus edellyttää tiettyjen tämän tuomion 27–30 kohdassa mainitusta oikeuskäytännöstä ilmenevien edellytysten täyttymistä, erityisesti sitä koskevan edellytyksen, että oleskeluoikeutta ei voida saada muulla perusteella. Kun tällaisen oleskeluoikeuden tunnustamiselle asetetut edellytykset täyttyvät, se saadaan nimittäin riippumatta siitä, onko tämä oikeus mahdollisesti todettu toimivaltaisten kansallisten viranomaisten tekemällä päätöksellä, kun taas käänteisesti silloin, kun tämän oleskeluoikeuden tunnustamisen edellytykset eivät täyty, sitä ei saada, eikä samalla tavalla edellytetä, että epäminen todetaan tällaisella päätöksellä.
- 35 Toiseen kysymykseen on näin ollen vastattava, että SEUT 20 artiklaa on tulkittava siten, että johdettu oleskeluoikeus, joka kolmannen maan kansalaisella, joka on unionin kansalaisen perheenjäsen, on tämän määräyksen perusteella, perustuu suoraan unionin oikeuteen, joten toimivaltaisten kansallisten viranomaisten tällä perusteella myöntämä oleskelulupa ei ole oikeuksia luova toimi.

Kolmas kysymys

- 36 Kolmannella kysymyksellään, joka on tutkittava toiseksi, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, onko SEUT 20 artiklaa tulkittava siten, että johdettu oleskeluoikeus, joka kolmannen maan kansalaisella, joka on unionin kansalaisen perheenjäsen, on tämän määräyksen perusteella, syntyy tällaisen oleskeluoikeuden tunnustamista koskevan hakemuksen jättämishetkellä.
- 37 Tältä osin on riittävää todeta, että tämän tuomion 27–30 kohdassa mainitusta oikeuskäytännöstä ilmenee, että kyseisen oleskeluoikeuden on katsottava olevan kolmannen maan kansalaisella, joka on unionin kansalaisen perheenjäsen, heti, kun hänen ja kyseisen unionin kansalaisen välinen riippuvuussuhde syntyy (tuomio 8.5.2018, K.A. ym. (Perheenyhdistäminen Belgiassa), C-82/16, EU:C:2018:308, 89 kohta).
- 38 Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa asiassa kyseessä olevan riippuvuussuhteen syntymisajankohta voi vastata kyseisen lapsen syntymäajankohtaa. On kuitenkin joka tapauksessa yksinomaan toimivaltaisten kansallisten tuomioistuinten tai viranomaisten tehtävänä arvioida kunkin yksittäistapauksen erityisten olosuhteiden perusteella, mistä lähtien tarkalleen voidaan katsoa, että kyseisen kansalaisen ja kyseisen unionin kansalaisen välillä on tällainen riippuvuussuhde.
- 39 Kolmanteen kysymykseen on näin ollen vastattava, että SEUT 20 artiklaa on tulkittava siten, että johdettu oleskeluoikeus, joka kolmannen maan kansalaisella, joka on unionin kansalaisen perheenjäsen, on tämän määräyksen perusteella, ei synny silloin, kun tällaisen oleskeluoikeuden tunnustamista koskeva hakemus tehdään, vaan silloin, kun kyseisen kansalaisen ja kyseisen unionin kansalaisen välinen riippuvuussuhde syntyy.

Ensimmäinen kysymys

- 40 Ensimmäisellä kysymyksellään, joka on tutkittava kolmanneksi, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, onko SEUT 20 artiklaa tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle säännöstölle, jonka mukaan johdetun oleskeluoikeuden, joka kyseisen määräyksen perusteella on kolmannen maan kansalaisella, joka on unionin kansalaisen perheenjäsen, tunnustamisen edellytyksenä on, että kyseiselle kolmannen maan kansalaiselle on myönnettävä viisumi kyseisessä kolmannessa maassa jälkikäteen.

Tutkittavaksi ottaminen

- 41 Euroopan komissio pohtii tämän kysymyksen merkityksellisyyttä pääasian ratkaisemisen kannalta, koska siinä mainittu viisumivaatimus on osa oleskeluoikeuden myöntämistä kansallisen oikeuden nojalla koskevaa menettelyä, kun taas pääasian kantajalle ei ole myönnetty tällaista oleskeluoikeutta kyseessä olevana ajanjaksona. Näin ollen on epäselvää, miten viisumivaatimuksen pitäisi vaikuttaa unionin oikeuteen perustuvan oleskeluoikeuden myöntämiseen kyseisellä ajanjaksolla.
- 42 Tältä osin vakiintuneesta oikeuskäytännöstä käy ilmi, että olettamana on, että kansallisen tuomioistuimen niiden oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen perusteella, joiden määrittämisestä se vastaa ja joiden paikkansapitävyyden selvittäminen ei ole unionin tuomioistuimen tehtävä, esittämällä unionin oikeuden tulkintaan liittyvillä kysymyksillä on merkitystä asian ratkaisun kannalta. Unionin tuomioistuin voi jättää tutkimatta kansallisen tuomioistuimen esittämän ennakkoratkaisupyynnön ainoastaan, jos on ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeuden tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (tuomio 27.4.2023, M.D. (Maahantulokielto Unkariin), C-528/21, EU:C:2023:341, 49 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 43 Vaikka nyt käsiteltävässä asiassa pitää paikkansa, että edellytys, joka koskee viisumin myöntämistä jälkikäteen ja johon ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa, on osa oleskeluoikeuden myöntämismenettelyä kansallisen oikeuden nojalla, ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee kuitenkin, että kyseinen tuomioistuin katsoo, että tämä edellytys on asetettu myös SEUT 20 artiklaan perustuvan johdetun oleskeluoikeuden tunnustamiselle.
- 44 Näin ollen ei voida katsoa, että ensimmäisellä kysymyksellä pyydetyllä SEUT 20 artiklan tulkinnalla ei olisi mitään yhteyttä pääasian kohteeseen tai että tässä kysymyksessä esiin tuotu ongelma olisi luonteeltaan hypoteettinen.
- 45 Tämä kysymys voidaan siis ottaa tutkittavaksi.

Asiakysymys

- 46 On muistutettava, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan jäsenvaltioiden tehtävänä on vahvistaa johdetun oleskeluoikeuden, joka on tämän tuomion 27–30 kohdassa tarkoitetuissa hyvin erityisissä tilanteissa tunnustettava kolmannen maan kansalaiselle SEUT 20 artiklan nojalla, täytäntöönpanoa koskevat yksityiskohtaiset säännöt, mutta nämä menettelysäännöt eivät kuitenkaan saa vaarantaa kyseisen määräyksen tehokasta vaikutusta johtamalla siihen, että kyseisen kolmannen maan kansalaisen on lähdettävä koko unionin alueelta, ja siihen, että kolmannen maan kansalaisen ja unionin kansalaisen välillä olemassa olevan riippuvuussuhteen vuoksi unionin kansalaisen olisi tosiasiallisesti pakko seurata tätä kolmannen maan kansalaista siten, että myös unionin kansalainen joutuu lähtemään unionin alueelta (ks. vastaavasti tuomio 27.2.2020, Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Unionin kansalaisen puoliso), C-836/18, EU:C:2020:119, 50 ja 51 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 47 Oikeuskäytännössä on todettu lisäksi, että vaikka SEUT 20 artiklasta johtuva johdettu oleskeluoikeus ei ole ehdoton ja vaikka jäsenvaltiot voivat tietyissä erityisissä olosuhteissa kieltäytyä myöntämästä sitä, tämä määräys ei kuitenkaan anna jäsenvaltioille mahdollisuutta

ottaa käyttöön kyseisestä johdetusta oleskeluoikeudesta poikkeuksia, joilla puututtaisiin unionin kansalaisen oikeuteen tosiasiallisesti käyttää unionin kansalaisuuden perusteella hänelle kuuluvien oikeuksien olennaista osaa, mikä olisi epäsuhteessa tällaisilla poikkeuksilla tavoiteltuun päämäärään (ks. vastaavasti tuomio 27.2.2020, Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Unionin kansalaisen puoliso), C-836/18, EU:C:2020:119, 47 ja 48 kohta ja tuomio 5.5.2022, Subdelegación del Gobierno en Toledo (Perheenjäsenen oleskelu – Riittämättömät varat), C-451/19 ja C-532/19, EU:C:2022:354, 49 kohta).

- 48 Näin on sellaisen kansallisen lainsäädännön osalta, jossa asetetaan SEUT 20 artiklaan perustuvan kolmannen maan kansalaisen, joka on unionin kansalaisen perheenjäsen, johdetun oleskeluoikeuden tunnustamisen edellytykseksi se, että kyseiselle kansalaiselle myönnetään jälkikäteen viisumi kyseisessä kolmannessa maassa.
- 49 Tältä osin pitää paikkansa, että unionin tuomioistuin on jo todennut, että kansallisessa käytännössä kolmannen maan kansalaiselle asetettu velvoite poistua unionin alueelta ennen kuin kyseisen kolmannen maan kansalaisen ja hänen perheenjäsenensä, joka on unionin kansalainen, välillä mahdollisesti olevaa riippuvuussuhdetta tutkitaan, hakeakseen hänelle määrätyn maahantulokiellon kumoamista tai lykkäämistä, on omiaan vaarantamaan SEUT 20 artiklan tehokkaan vaikutuksen, jos kyseisen velvoitteen noudattaminen johtaisi mainitun kolmannen maan kansalaisen ja kyseisen unionin kansalaisen välillä olevan riippuvuussuhteen vuoksi siihen, että viimeksi mainittu johtuu tosiasiassa matkustamaan kolmannen maan kansalaisen mukana ja lähtemään itsekin unionin alueelta ajaksi, jonka pituutta ei ole määritetty (ks. vastaavasti tuomio 8.5.2018, K.A. ym. (Perheenyhdistäminen Belgiassa), C-82/16, EU:C:2018:308, 55 ja 56 kohta).
- 50 Toisin kuin Saksan hallitus väittää, tästä ei kuitenkaan voida päätellä, että kolmannen maan kansalaisen, joka on unionin kansalaisen perheenjäsen, velvollisuus poistua jäsenvaltion alueelta täyttääkseen edellytyksen, jonka mukaan hänelle on myönnettävä viisumi jälkikäteen kolmannessa maassa, ei vaaranna SEUT 20 artiklan tehokasta vaikutusta tilanteessa, jossa kyseisen viisumin myöntämismenettely tässä kolmannessa maassa on kestoaltaan rajoitettu, tässä tapauksessa alle kuukausi, joten pääasian kantaja voisi poistua Saksasta lapsensa kanssa, joka on Saksan kansalainen ja joka ei ole vielä oppivelvollinen, aloittaakseen jälkikäteen viisumin myöntämismenettelyn lähtömaassaan.
- 51 Kyseinen edellytys voi nimittäin vaikuttaa suoraan unionin oikeudessa kolmannen maan kansalaiselle, joka on unionin kansalaisen perheenjäsen, tunnustetun johdetun oleskeluoikeuden keskeiseen sisältöön tämän tuomion 27–30 kohdassa tarkoitetuissa hyvin erityisissä tilanteissa, koska tällaisen oleskeluoikeuden käyttäminen edellyttää välttämättä, että kyseinen kolmannen maan kansalainen voi saapua asianomaisen jäsenvaltion alueelle, ja siten johtaa siihen, että kyseinen unionin kansalainen ei tosiasiassa voi käyttää niiden oikeuksien olennaista osaa, jotka hänellä on asemansa perusteella, kun tämä edellytys pakottaa näiden henkilöiden välisen riippuvuussuhteen vuoksi kyseisen kansalaisen tosiasiassa poistumaan unionin alueelta kokonaisuudessaan sen perheenjäsenensä mukana, joka on saman edellytyksen kohteena oleva kolmannen maan kansalainen (ks. vastaavasti tuomio 27.4.2023, M.D. (Maahantulokielto Unkariin), C-528/21, EU:C:2023:341, 60 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 22.6.2023, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Alankomaalaisen alaikäisen lapsen thaimaalainen äiti), C-459/20, EU:C:2023:499, 27 ja 31 kohta).
- 52 Lisäksi nyt käsiteltävässä asiassa tällaisesta edellytyksestä seuraa, että kolmannen maan kansalainen voitaisiin pakottaa poistumaan koko unionin alueelta, vaikka toimivaltaiset kansalliset viranomaiset olisivat osoittaneet, että kyseisen kansalaisen ja unionin kansalaisen, joka

on hänen perheenjäsenensä, välillä on sellainen riippuvuussuhde, että viimeksi mainittu joutuisi matkustamaan kolmannen maan kansalaisen mukana kyseiseen kolmanteen maahan ja eikä kyseinen kansalainen siis tosiasiaassa voisi käyttää pääosaa niiden oikeuksien olennaista osaa, joita hänellä on asemansa perusteella, vaikka mainitulla kolmannen maan kansalaisella olisi juuri kyseisen riippuvuussuhteen vuoksi lähtökohtaisesti katsottava olevan SEUT 20 artiklan nojalla johdettu oleskeluoikeus (ks. vastaavasti tuomio 8.5.2018, K.A. ym. (Perheenyhdistäminen Belgiassa, C-82/16, EU:C:2018:308, 57 ja 58 kohta).

- 53 Tästä seuraa, että edellytys, jonka mukaan kolmannen maan kansalaisen on hankittava viimeksi mainitussa jäsenvaltiossa viisumi jälkikäteen, jotta hänen SEUT 20 artiklaan perustuva oleskeluoikeutensa voidaan tunnustaa, on muotovaatimus, joka on omiaan käytännössä epäämään kyseiseltä kansalaiselta unionin oikeudessa myönnetyn oikeuden, vaikka tällaisen oikeuden tunnustamisen aineelliset edellytykset täyttyvät, ja se voi tästä syystä viedä unionin kansalaiselta, joka on hänen perheenjäsenensä, mahdollisuuden tosiasiallisesti käyttää niiden oikeuksien olennaista osaa, jotka hänellä on asemansa perusteella, kun otetaan huomioon näiden henkilöiden välinen riippuvuussuhde.
- 54 Lisäksi tällaista edellytystä, joka pakottaa tämän tuomion 27–30 kohdassa tarkoitetuissa hyvin erityisissä tilanteissa kolmannen maan kansalaisen, joka on unionin kansalaisen perheenjäsen, ja siten kyseisen unionin kansalaisen lähtemään unionin alueelta edes rajoitetuksi ajaksi ja joka tapauksessa ilman minkäänlaista taetta paluusta, ei voida pitää oikeasuhteisena kyseisellä edellytyksellä tavoiteltuun päämäärään nähden.
- 55 Kun lisäksi otetaan huomioon tämän tuomion 35 ja 39 kohdassa todetut seikat, tätä päätelmää tukee se Saksan hallituksen korostama seikka, että kansallisessa lainsäädännössä säädetään mahdollisuudesta luopua kyseessä olevasta viisumimenettelystä siinä erityistapauksessa, että on olemassa lakisääteinen oikeus oleskelulupa.
- 56 Ensimmäiseen kysymykseen on siten vastattava, että SEUT 20 artiklaa on tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle säännöstölle, jonka mukaan kolmannen maan kansalaisella, joka on unionin kansalaisen perheenjäsen, tämän määräyksen perusteella olevan johdetun oleskeluoikeuden tunnustaminen edellyttää, että kyseiselle kansalaiselle on myönnettävä viisumi kyseisessä kolmannessa maassa jälkikäteen.

Neljäs kysymys

- 57 Kun otetaan huomioon toiseen kysymykseen esitetty vastaus, neljänteen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Oikeudenkäyntikulut

- 58 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kymmenes jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) SEUT 20 artiklaa on tulkittava siten, että johdettu oleskeluoikeus, joka kolmannen maan kansalaisella, joka on unionin kansalaisen perheenjäsen, on tämän määräyksen perusteella, perustuu suoraan unionin oikeuteen, joten toimivaltaisten kansallisten viranomaisten tällä perusteella myöntämä oleskelulupa ei ole oikeuksia luova toimi.
- 2) SEUT 20 artiklaa on tulkittava siten, että johdettu oleskeluoikeus, joka kolmannen maan kansalaisella, joka on unionin kansalaisen perheenjäsen, on tämän määräyksen perusteella, ei synny silloin, kun tällaisen oleskeluoikeuden tunnustamista koskeva hakemus tehdään, vaan silloin, kun kyseisen kansalaisen ja kyseisen unionin kansalaisen välinen riippuvuussuhde syntyy.
- 3) SEUT 20 artiklaa on tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle säännöstölle, jonka mukaan kolmannen maan kansalaisella, joka on unionin kansalaisen perheenjäsen, tämän määräyksen perusteella olevan johdetun oleskeluoikeuden tunnustaminen edellyttää, että kyseiselle kansalaiselle on myönnettävä viisumi kyseisessä kolmannessa maassa jälkikäteen.

Allekirjoitukset